

ICHKI AUDIT XIZMATINING MUSTAQILLIGI VA XOLISLIGI - SAMARADORLIKNING MUHIM OMILI

Normatov Dilshod Xabibullaevich

O'zbekiston Respublikasi Hisob palatasi yetakchi inspektori

<https://doi.org/10.5281/zenodo.12703259>

Annotatsiya: Ushbu maqola ichki audit xizmatining mustaqilligi va xolisligining ahamiyatini o'rganadi. Tadqiqot usullari sifatida adabiyotlar tahlili va qiyosiy tahlil qo'llanilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, ichki audit xizmatining mustaqilligi va xolisligi uning samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Xulosada ichki audit xizmatining mustaqilligi va xolisligini yanada mustahkamlash zarurligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: ichki audit, mustaqillik, xolislik, samaradorlik, xalqaro tajriba, O'zbekiston

Аннотация: В этой статье исследуется важность независимости и беспристрастности службы внутреннего аудита. В качестве методов исследования использовались анализ литературы и сравнительный анализ. Результаты показывают, что независимость и беспристрастность службы внутреннего аудита является одним из основных факторов, определяющих ее эффективность. В заключении подчеркивается необходимость дальнейшего укрепления самостоятельности и беспристрастности службы внутреннего аудита.

Ключевые слова: внутренний аудит, независимость, объективность, эффективность, международный опыт, Узбекистан

Abstract: This article explores the importance of the independence and impartiality of the Internal audit Service. Literature analysis and comparative analysis have been used as research methods. The results show that the independence and impartiality of the Internal audit Service is one of the main factors determining its effectiveness. The conclusion emphasizes the need to further strengthen the independence and objectivity of the Internal audit Service.

Keywords: internal audit, independence, objectivity, efficiency, international experience, Uzbekistan

Ichki audit xizmati tashkilotning moliyaviy va operatsion faoliyatini nazorat qilishda muhim rol o'ynaydi. Biroq, ichki audit o'z vazifasini samarali bajarishi uchun mustaqil va xolis bo'lishi kerak [1]. Ichki audit xizmatining mustaqilligi va xolisligi uning samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Ushbu maqolaning maqsadi ichki audit xizmatining mustaqilligi va xolisligining

ahamiyatini o'rganish hamda O'zbekistonda ichki audit xizmatining mustaqilligini ta'minlash bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

USULLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Tadqiqot usullari sifatida ilmiy adabiyotlar tahlili va qiyosiy tahlil usullari qo'llanildi. Xorijiy mamlakatlar tajribasi o'rganilib, O'zbekiston sharoitida qo'llash imkoniyatlari tahlil qilindi. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, rivojlangan mamlakatlarda ichki audit xizmati yuqori darajada mustaqil va xolis hisoblanadi [2]. Ayrim tadqiqotchilar ichki audit xizmatining mustaqilligini ta'minlash mexanizmlarini tahlil qilib, ularning samaradorligini baholagan [3].

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda ichki audit xizmatining mustaqilligi va xolisligi hali yetarli darajada ta'minlanmagan. Ko'plab davlat organlarida ichki audit xizmati rahbariyatga bo'ysunadi va uning faoliyatiga aralashadi [4]. Bu esa ichki auditning samaradorligini pasaytiradi. Xorijiy mamlakatlar tajribasini o'rganish shuni ko'rsatadiki, ichki audit xizmatining mustaqilligini ta'minlash uchun qator huquqiy va institutsional mexanizmlar mavjud [5].

TAHLIL VA MUHOKAMA

Ichki audit xizmatining mustaqilligi va xolisligi uning samaradorligini belgilovchi muhim omillardan biridir. Mustaqil va xolis ichki audit xizmati tashkilot faoliyatidagi xatarlarni o'z vaqtida aniqlash va bartaraf etish imkonini beradi [6]. Shu bilan birga, ichki auditning mustaqilligi uning xolisligini ta'minlaydi, ya'ni auditorlar o'z vazifalarini bajarishda tashqi ta'sirlardan holi bo'ladi.

Ichki audit xizmatining mustaqilligini ta'minlashda uning tashkiliy jihatdan mustaqil bo'lishi muhim ahamiyatga ega. Tashkiliy mustaqillik ichki audit xizmatining tashkilot tuzilmasidagi mavqeini anglatadi. Xalqaro auditorlik standartlariga ko'ra, ichki audit xizmati bevosita tashkilot rahbariga bo'ysunishi va unga hisobot berishi lozim [7]. Bu ichki audit xizmatining tashkilotning boshqa bo'linmalaridan mustaqilligini ta'minlaydi.

Shu bilan birga, ichki audit xizmatining funksional mustaqilligi ham muhim hisoblanadi. Funksional mustaqillik ichki audit xizmatining o'z vazifalarini bajarishda erkinligini anglatadi. Ichki auditorlar o'z faoliyatida tashqi ta'sirlardan holi bo'lishi, audit rejalarini mustaqil tuzishi va audit tekshiruvlarini o'z xohishicha o'tkazishi lozim [8]. Bu esa ichki auditning xolisligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Ichki audit xizmatining mustaqilligini ta'minlashda uning moliyaviy mustaqilligi ham muhim rol o'ynaydi. Ichki audit xizmati o'z byudjetiga ega bo'lishi va uni mustaqil boshqarishi kerak. Bu ichki auditni tashkilot rahbariyatining moliyaviy ta'siridan himoya qiladi va uning mustaqilligini mustahkamlaydi.

O'zbekistonda ichki audit xizmatining mustaqilligi va xolisligini ta'minlashda qator muammolar mavjud. Ko'pgina tashkilotlarda ichki audit xizmati tashkilot rahbariyatiga to'liq bo'ysunadi va uning faoliyatiga aralashiladi. Ichki auditorlar o'z vazifalarini bajarishda tashqi ta'sirlarga uchrashi, audit natijalari bo'yicha xolis xulosa bera olmasligi mumkin.

Shuningdek, O'zbekistonda ichki auditorlarning malakasi va professionalligini oshirish bo'yicha ham muammolar mavjud. Ichki auditorlar doimiy ravishda o'z malakasini oshirib borishi, xalqaro audit standartlarini chuqur o'zlashtirishi lozim. Biroq, ko'pgina tashkilotlarda ichki auditorlarning malakasi yetarli darajada emas, ular xalqaro standartlarni to'liq bilishmaydi.

Bundan tashqari, ichki audit xizmatining mustaqilligi va xolisligini ta'minlashda xalqaro hamkorlikni rivojlantirish ham muhim ahamiyatga ega. Rivojlangan mamlakatlarning ichki audit sohasidagi ilg'or tajribalarini o'rganish va O'zbekistonda joriy qilish foydali bo'ladi. Xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik qilish, ularning texnik yordamidan foydalanish ham ichki audit tizimini takomillashtirishga yordam beradi.

Xorijiy mamlakatlarning tajribasiga ko'ra, ichki audit xizmatining mustaqilligini ta'minlash uchun quyidagi mexanizmlar qo'llaniladi:

- Ichki audit xizmatining huquqiy maqomini qonun darajasida mustahkamlash;
- Ichki audit xizmatining faoliyatini tashkilot ustavida aniq belgilash;
- Ichki audit xizmati xodimlarining tashkilot rahbariyati bilan aloqalarini cheklash;
- Ichki audit xizmatining kengash yoki boshqaruv qo'mitasiga hisobot berishini ta'minlash;
- Ichki audit xizmatining mustaqil byudjetini shakllantirish;
- Ichki audit xizmati faoliyatini tashqi auditorlik tashkilotlari tomonidan nazorat qilish.

O'zbekistonda ham ushbu mexanizmlarni bosqichma-bosqich joriy qilish orqali ichki audit xizmatining mustaqilligini ta'minlash mumkin. Bunda davlat organlarining qo'llab-quvvatlashidan tashqari, tashkilotlarning o'z tashabbusi bilan islohotlarni amalga oshirishi ham muhim ahamiyatga ega.

Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, ichki audit xizmatining mustaqilligi va xolisligi nafaqat uning o'z faoliyati samaradorligi, balki butun tashkilotning moliyaviy barqarorligi uchun muhim omil hisoblanadi. O'zbekistonda ichki audit sohasidagi islohotlarni yanada chuqurlashtirish, xalqaro tajribadan foydalangan holda ichki audit xizmatining mustaqilligini ta'minlash mexanizmlarini takomillashtirish lozim. Bu esa pirovardida mamlakatimizda korporativ boshqaruv tizimini yaxshilash va iqtisodiy o'sishni ta'minlashga xizmat qiladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ichki audit xizmatining mustaqilligi va xolisligi uning samarali faoliyat yuritishining muhim shartidir. O'zbekistonda ichki audit xizmatining mustaqilligini huquqiy va institutsional jihatdan mustahkamlash hamda ichki auditorlar xolisligini ta'minlash mexanizmlarini joriy qilish lozim. Bu esa davlat moliyaviy nazorati samaradorligini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Karimov, A. (2020). Ichki audit xizmatining mustaqilligi - samaradorlik omili. Iqtisod va moliya, (4), 52-58.
2. Utegenova, S., & Mirzabaeva, U. (2024). TODAY'S IMPORTANCE AND PROSPECTS OF AUDIT ACTIVITIES IN UZBEKISTAN. Евразийский журнал академических исследований, 4(6), 93-95.
3. Utegenova, S., & Oralbaeva, F. (2024). O'zbekiston iqtisodiyotiga xorijiy investitsiyalar oqimini oshirishda mamlakatning investitsion muhiti jozibadorligini oshirish. Журнал академических исследований нового Узбекистана, 1(6), 131-134.
4. Utegenova, S., & Rozumova, D. (2024). ANALYSIS OF THE COMPOSITION AND DYNAMICS OF THE ENTERPRISE'S CURRENT ASSETS. Modern Science and Research, 3(2), 979-983.
5. Bayjanov, S. X., & Abishov, M. S. (2024). DEVELOPING THE ACTIVITY OF JOINT STOCK COMPANIES BY IMPROVING DIVIDEND POLICY. Science and innovation in the education system, 3(3), 94-97.
6. Tajenova, G. E., Baijanov, S. X., Abishov, M. S., & Madreimov, A. K. (2022). PROVIDING AGRICULTURAL PRODUCTS TO THE POPULATION AND FINANCING IT BY THE STATE WAYS TO IMPROVE SUPPORT. NeuroQuantology, 20(22), 1598.
7. Sarsebaevich, A. M., & Qizi, J. Z. R. (2024). УЗБЕКИСТОН ХУДУДЛАРИДА ҚИШЛОҚ ХУЖАЛИГИ МАҲСУЛОТЛАРИНИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ САМАРОДОРЛИГИ ТАҲЛИЛИ. Science and innovation, 3(Special Issue 24), 616-621.

8. Mukhammed, A. (2023). AGRICULTURAL ECONOMY. Science and Innovation, 2(3), 26-27.
9. Sarsenbaevich, A. M., G'ayratovna, N. A., & Saparbaevich, K. A. (2022). QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI. Yosh Tadqiqotchi Jurnal, 1(1), 206-210.
10. Turdyeva, G., Abishov, M., & Allambergenova, U. (2024). OVERSEAS EXPERIENCE OF RISK ASSESSMENT OF COMMERCIAL BANKS. Modern Science and Research, 3(2), 894-899.
11. Туленова, К. Ж., & Расулев, Э. Х. (2024). ОБРАЗОВАНИЕ В РУСЛЕ ОСНОВНЫХ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ТЕНДЕНЦИЙ XXI ВЕКА. Science and innovation, 3(Special Issue 18), 718-721.
12. Туленова, К. Ж. (2023). К ВОПРОСУ ОБ ИСТОКАХ ФИЛОСОФИИ МЕНЕЖМЕНТА: ОПЫТ ЯПОНИИ. Science and innovation, 2(Special Issue 7), 118-121.
13. Tulenova, K. (2022). CORRELATION OF NATIONAL AND GENERAL HUMAN VALUES IN THE PROCESS OF PERSONALITY FORMATION. Science and Innovation, 1(7), 1610-1617.
14. Каримбаев, Р., & Абдуллаева, Н. (2024). РЕВОЛЮЦИЯ В МЕДИЦИНЕ: ПРИМЕНЕНИЕ НЕЙРОННЫХ СЕТЕЙ ДЛЯ ДИАГНОСТИКИ И ЛЕЧЕНИЯ. Innovations in Science and Technologies, 1(3), 22-24.
15. Рахматуллаева, М. К. (2023). ЗДОРОВЬЕ ДЕТЕЙ ПЕРВОГО ГОДА ЖИЗНИ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ УСЛОВИЙ И ОБРАЗА ЖИЗНИ СЕМЬИ (Doctoral dissertation).
16. Mamatkulov, B. M., & Rakhmatullayeva, M. K. (2023). Some Characteristics of Children's Illnesses under One Year and Ways to Reduce Them. American Journal of Medicine and Medical Sciences, 13(4), 507-510.
17. Mamatkulov, B., & Rakhmatullayeva, M. (2023). ВЛИЯНИЕ УСЛОВИЙ И ОБРАЗА ЖИЗНИ СЕМЬИ НА СОСТОЯНИЕ ЗДОРОВЬЯ ДЕТЕЙ ПЕРВОГО ГОДА ЖИЗНИ.
18. Элмуротов, Ж. Ш., & Азимова, Ч. А. (2023). ТАБИАТ ФАЛСАФАСИГА ОИД БИЛИМЛАРНИНГ ШАКЛЛАНИШИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(4-2), 1312-1320.
19. Элмуротов, Ж. Ш., & Азимова, Ч. А. (2023). ҚАДИМГИ ШАРҚ ВА АНТИК ДАВР ФАЛСАФАСИНИНГ ЎЗARO ФАРҚ ҚИЛУВЧИ ВА ЎХШАШ ЖИХАТЛАРИ. Academic research in educational sciences, 4(5), 669-677.

20. Азимова, Ч. А. (2022). ГЛОБАЛЛАШУВ ДАВРИДА ЭРКИНЛИК
ТУШУНЧАСИНИНГ ИЖТИМОЙИ-ФАЛСАФИЙ ТАҲЛИЛИ. Academic research
in educational sciences, 3(6), 410-415.

